

MEDAILLES EN EREPENNINGEN VAN HET NUT

Voor de beantwoording van alle vragen over penningen van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, het Nut, die ik in de loop van de jaren kreeg van leden van het Nut of van mensen die in een erfenis zo'n penning hadden gekregen of die er zomaar een hadden gevonden, heb ik heel veel informatie terug kunnen vinden in de jaarverslagen van het Nut.

Een van de eerste medailles

Maar als je dan aan het spitten bent en je gaat surfen op het internet dan vind je nog veel meer penningen, op veilingssites en in musea en ook andere bijzonderheden. Bij allerlei gelegenheden werden door het Nut penningen uitgegeven; de verhalen bij die penningen en medailles krijgt u te lezen in de komende nieuwsbrieven.

Al 2 jaar na de oprichting van het Nut in 1784 werden bij bijzondere gelegenheden penningen en medailles uitgegeven. Bij bekroning van uitgegeven boeken, als beloning voor edelmoedige daden, bij jubilea van het Nut. Later ook bij langdurig dienstverband van een werknemer, deze laatste werden niet alleen door de landelijke organisatie maar ook door de departementen gegeven.

*Voor trouw in dienst
aan Marretje Bertje van der Vlerk*

25-jarig bestaan

De eerste medaille is van 1786 als beloning voor de prijsvraag die werd uitgeschreven voor het schrijven van een boek met als titel "Over het bestaan van God". De prijs werd gewonnen door Petrus Schouten, een rooms katholiek priester. Het is het eerste boek dat door het Nut is uitgegeven.

Mijn verhaal begint in 1787 als Cornelis Wagemaker een zilveren medaille krijgt omdat hij zo'n goede schoolmeester is en het eindigt in 2017 bij de penning die met een oorkonde aan Tijs van Ruiten is gegeven bij de overdracht van de door het Nut uitgegeven boeken, aan het Nationaal Onderwijsmuseum.

EEREPENNING VOOR CORNELIS WAGEMAKER

OORKONDE

Uitgereikt ter gelegenheid van de opening van de permanente presentatie van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen in het Nationaal Onderwijsmuseum te Dordrecht op woensdag 13 december 2017

erepenning
van de Maatschappij
met afbeelding van Jan Nieuwenhuijzen
aan

TIJS VAN RUITEN

Als dank en blijk van waardering voor zijn jarenlange enthousiaste inzet om de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, als zeer belangrijk onderdeel voor de onderwijsontwikkeling in Nederland, een plaats te geven in het Nationaal Onderwijsmuseum.

Piet Hamelink
voorzitter Maatschappij tot Nut van 't Algemeen

nut

Bas Andeweg
Secretaris Maatschappij tot Nut van 't Algemeen

In de handelingen van de jaarlijkse Nutsvergadering van 1787 staat het volgende vermeld over C. Wagemaker:

8. Op ingekomene gunstige berichten van de Heeren P. HARTMAN en J. VAN ZAAZEN, en nadere verzekering der Departementen *Alkmaar* en *Utrecht*, is aan C. WAGEMAKER, oud 25 Jaaren, Schoolmeester te *Oostgrafdijk*, ter belooning van en aanmoediging in zijne goede wijze van onderwijzing, den zilveren Eerpenning toegewezen.

In 1788 kon meneer Wagemaker de vergadering waarin de penning aan hem zou worden uitgereikt niet bijwonen, zodat deze naar hem werd opgestuurd, vergezeld van een gedicht van de voorzitter de heer Gerrit Brender à Brandis:

Gij, die zo vroeg het loflijk poogen
Der Maatschappij ten dienste stond.
Die uw vermaak en wellust vondt,
Bij 't zwellend kunst en geestvermogen:
Dat gij, met zo veel zorg als kracht:
In 't kinderhart ten voorschijn bragt.

Ontvang dit Eermetaal, ten teken
Van onze erkentnis voor die vlijt;
't Wordt en aan Deugd en Kunst gewijd,
Om kunde en ijver aan te kweeken.
Ga dan uw ambtgenooten vóór,
Vervolg uw' togt op 't roemrijk spoor.

o! Mogten ze allen met U streeven
Naar veel verlichting in hunn' kring!
Wilde elk, door vlijt en oefening,
Getuigen zijner braafheid geeven.
Dan wierd die zucht, die U bekroont,
In 't welzijn onzer jeugd beloond.

“Vrijmoedige Gesprekken van een Schoolonderwijzersgezelschap, iets voor de vrienden van het lagere schoolwezen” is een blad van, voor zover ik heb kunnen vinden, anonieme onderwijzers met, onder andere, veel commentaar op de leesmethode Prinsen.

In het tweede nummer van dit blad, van 1825 wordt de slechte toestand van de lagere scholen aan het einde van de 18^e eeuw besproken en ook de verbetering die gekomen was door de eerste onderwijswet van 1806. Als uitzondering op de toestand van vóór 1806 noemen zij de scholen van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen en daarbij verwijzen ze naar de medaille die het Nut uitreikte aan Cornelis Wagemaker in Oostgrafdijk.

MEDAILLE VOOR SCHRIJVERS VAN BEKROONDE WERKEN.

Om de doelstelling van het Nut, het verheffen van het volk, te kunnen verwezenlijken werden mensen uitgenodigd om te schrijven over onderwerpen die door het bestuur van het Nut, maar ook door de departementen zelf, werden aangedragen.

Deze inzendingen werden door daarvoor aangewezen departementen beoordeeld en de beste inzending kreeg een prijs die bestond uit een gouden of zilveren medaille en het winnende boek werd door het Nut uitgegeven.

Zo was er al in 1791 het boek "Hendrik en Anna, een volksroman"

In het algemene verslag van het Nut van 1791 staat daarover:

Door het Departement *de Rijk* is ons ingezonden eene *Volksroman*, in twee deelen, onder den tijtel van HENDRIK en ANNA; het stuk was zijnen oorsprong verschuldigd aan eene Concept-Prijsvraag, door het *Haarlemsch* Departement voorgesteld. De Schrijver zond het zelve, in denkbeeld zijnde, dat deeze Concept-Prijsvraagen voor de Leden waren opgehangen; het zelve was dus van een verzegeld Naambillet verzegeld. — De in Commissie zijnde Departementen, hebben, nevens het Hoofdbestuur, begreepen, dat het stuk zoo wel aan de verëischte van eene *Volksroman* beantwoordde, dat, bij meerderheid, de gewoone Zilveren Medaille, aan het zelve is toegewezen; zijnde het, bij de opening van het Naambillet, in de Vergadering van Hoofdbestuurders, gebleeken, dat Schrijver van het zelve was, de Eerwaardige Heer P. HARTMAN, *Leeraar der Doopsgezinden in de Rijk*.

In de jaarvergadering van augustus 1791 heeft de heer Hartman zijn medaille gekregen.

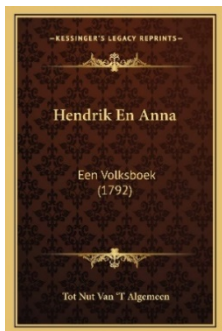
Het titelblad van het boek luidt:

't Stukjen door de Pen van den Heere P. HARTMAN, te Rijk, vervaardigd, bij de Maatschappij ingezonden, met een buitengewoone Zilveren Eerepenning in derzelver jaarlijksche algemeene vergadering, van 1791 bekroond, zal door een tweede Stukjen vervolgd en beslooten worden. Wij wenschen, dat onze nuttige lessen, op eene onderhoudende wijze voorgedragen, een gewenscht einde mogen bereiken, bij onzen geringeren medeburger, aan welken dezelve met die welmeenendheid worden aangeboden, waarmede de geëerde Opsteller dezelve schreef.

Uit naam der Maatschappij,

*M. Nieuwenhuijzen
Secretaris*

Het boek werd door de beoordelingscommissie bekroond, maar een recensie in "De hele Biblebontse Berg" door Netty Heimeriks en Willem van Toorn van 1990, laat zien hoe de mores in de loop van twee eeuwen is gewijzigd. Over de onduidelijkheid van het boek schrijven zij een vernietigend verhaal.

Eén episode wordt er daarbij uitgelicht. Het gaat over een van de kinderen van Hendrik en Anna, die zijn boek, het verhaal van Ourssoon en Valentijn, gescheurd terugkrijgt van een vriendje dat het leende. De verteller van het verhaal belooft hem een veel beter, door het Nut uitgegeven boek, te geven.

Het gaat zelfs zover dat de verteller ook het huis van Hendrik en Anna wel wil opknappen door de delfts blauwe tegeltjes met schepen en vissen te vervangen door oerdegelijke Nuts tegeltjes met afbeeldingen uit onze vaderlandse geschiedenis.

Aansluitend op het commentaar van Heijmeriks en Van Toorn is de beschrijving van het boek

Het boek is nog te koop over Ourssoon en Valentijn door Willem Kuiper van de Universiteit van Amsterdam in "Voortgang, jaarboek voor de neerlandistiek" van 2010, waarin hij zegt "Eenmaal begonnen met lezen kostte het mij weinig tijd om te beseffen dat Valentyn en Ourssoon tot de hoogtepunten van de laatmiddeleeuwse avonturenromans gerekend mag worden".

EEN MEDAILLE VOOR CORNELIS DE GRAAF

Op 21 november 1801 ligt een vissersschip in de haven van Hoorn. De bemanning onder wie Cornelis de Graaf wordt om 3 uur gewaarschuwd door een visser uit Durgerdam die net was binnengelopen en gevraagd of zij wilden helpen om zijn maat te redden, van wie hij dacht dat die op het Steenenhoofd voor de haven schipbreuk had geleden. Ze varen uit en als ze bij het wrak komen, zien zij dat het niet de vissersschuit is maar een beurtschip. De bemanning was niet meer aan boord maar ze hoorden hulpgeroep en het bleek dat de schipper Dirk Tekelesz en zijn knecht op het stenenhoofd stonden. Met heel veel moeite slaagden De Graaf en zijn mannen erin de schipbreukelingen te redden en naar de wal te brengen waar ze werden ondergebracht in de herberg "het Schippershuis".

Tijdens het onderzoek dat altijd werd uitgevoerd om te kijken of er echt wel sprake was van een redding, kreeg het Departement Enkhuizen een bericht dat de redders in de herberg zich behoorlijk tegoed gedaan zouden hebben op kosten van de geredde schipper, die de schreeuwende som van ruim 48 gulden moest betalen. Hij liet de kwitantie aan de departementsbestuurders zien waarna bleek dat het niet de vissers waren geweest maar voor een deel Hoornse sjouwers die van de gelegenheid gebruik gemaakt hadden maar ook dat de herbergier toch wel heel veel had gerekend.

Het Schippershuis

De vissers hadden niets gegeten, ze hadden hooguit een fles jenever gedronken waarvan Tekelesz niet eens wist of die wel op de rekening stond. Hij wist ook nog te vertellen dat de vissers de volgende morgen eerst nog spullen van hem hadden thuisgebracht en dat ze daarna weer aan hun eigen werk waren gegaan.

Het Departement meldde aan het Maatschappijbestuur dat ze zeker geen melding van de redding gedaan zouden hebben als die laster waar was geweest.

"Hoofdbestuurders zijn zoo zeer overtuigd geworden van het waarlijk edelmoedige in dit gehouden gedrag deezer lieden, dat zij niet hebben kunnen twijfelen, of het zelve verdiende die vereering te erlangen, welke de Maatschappij gewild heeft, dat eene blijk haarer hoogste, goedkeuring in deezen zoude, uitmaaken; en zij hebben daarom niet kunnen afzien, om aan ieder deezer visschers, in naam deezer Maatschappij, toe te kennen eene zilveren medaille, benevens een getuigschrift, in haaren naam geschreeven"

Voor 1822 waren er in Nederland nog geen stoomboten in gebruik, dus het beurtschip was een zeilschip en ik denk dat De Graaf en zijn mannen, ze waren met zijn vijven, door de storm niet konden zeilen maar moesten roeien.

Beurtschip 1785

Het Schippershuis dateert al van 1674 en bijzonder om nog te noemen is dat daar in 1975 door Vader Abraham, Pierre Kartner, het lied "Daar in dat kleine café aan de haven" is geschreven.

GEEN MEDAILLE VOOR JACOB WILLEM DEDEL

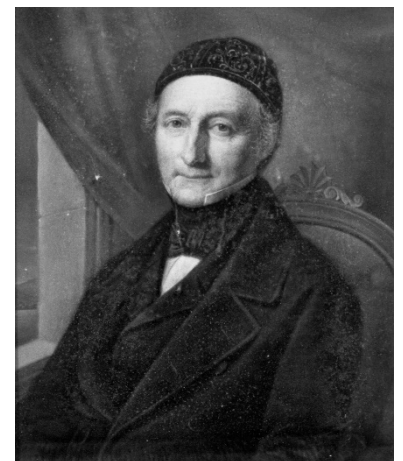

*Intocht van de Pruisische troepen in 1787
Johannes Merken 1800*

Op dit schilderij van Johannes Merken staat de Leidse poort van Amsterdam en de vijf meter hoge stadsmuur met daarvoor het water de Stadvest, dat nu de Singel heet. Op 27 juli 1806 wandelt meneer Jacob Willem Dedel, de belastinginspecteur van Amsterdam, met zijn twee kinderen en een vriend aan de andere kant van het water en ziet dat er van de muur een kind in het water valt. Hij bedenkt zich geen ogenblik en *“ontslaat zich van zijne bovenkleederen, begeeft zich te water, en na den breedten Vest over, gezwommen te hebben, heeft hij het genoegen van het kind te grijpen; en ofschoon bijna levenloos, hetzelfde ter hand te stellen aan iemand, die inmiddels, van de andere zijde, met een ladder naar beneden geklommen was”*.

Ook gaat hij nog naar de dokter, waar het kind heen gebracht was, om erop toe te zien dat de allerbeste zorg gegeven zou worden en hij gaat naar de ouders van het kind om ze voor de schrik schadeloos te stellen.

Het Maatschappijbestuur wilde zijn erkentenis voor deze daad tot uitdrukking brengen door aan meneer Dedel een medaille, een getuigschrift en een honorair lidmaatschap van het Nut aan te bieden maar dat lukte niet. Meneer Dedel wees in zijn antwoord op de uitnodigingsbrief de medaille en het getuigschrift af omdat hij vond dat hij zijn daad *“als zediglijk beschouwde”* iets wat je hoort te doen en waarvoor de medaille en het getuigschrift volgens hem te veel eer zouden zijn *“hij vraagt om als zoo danig van den ontvangst der beide eerstgenoemde blijken te mogen worden ontslagen”*. Door het aanbod voor het honoraire lidmaatschap van het Nut voelde hij zich vereerd en dat nam hij graag aan.

*Jacob Willem Dedel
door Heinrich Siebert*

OVERLIJDEN JAN NIEUWENHUIJZEN

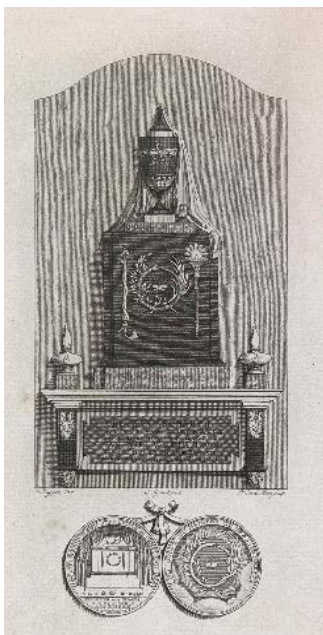
Voor de herdenking van het overlijden van Jan Nieuwenhuijzen, op 25 februari 1806, wordt een voorstel gedaan om een gedenkteken in de kerk van Monnikendam op te richten. Dit monument zal worden uitgevoerd volgens het ontwerp van een medelid van het Nut en een in die tijd bekende tekenaar, Jacques Kuijper.

Jan Nieuwenhuijzen
door Adriaan de Lelie

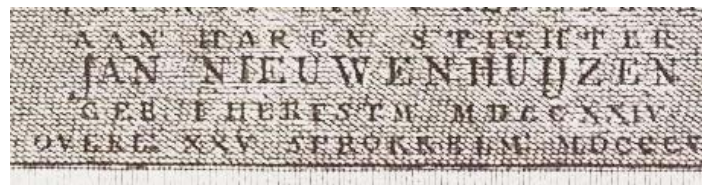
Oorspronkelijk ligt het *“stoffelijk overblijfsel van den waardigen Grijsaard”* begraven bij een pilaar, maar het gedenkteken dat is ontworpen past daar niet en daarom wordt besloten om een dubbel graf aan de zijmuur van de kerk te kopen om hem daar te herbegraven.

Grafmonument kerk Monnikendam

Ook wordt besloten om de prent van het ontwerp te laten drukken en aan alle Nutleden te sturen, omdat niet allemaal de gelegenheid hebben om in Monnikendam te gaan kijken.

Overigens is in het grafmonument “sprokkelmaand” met één k uitgevoerd, maar op prent staan twee k’s. Kennelijk is hier iets misgegaan.

Prent van het monument

Er wordt een zilveren medaille, met daarop een afbeelding van het gedenkteken, uitgegeven ter nagedachtenis aan de *“Oprigter onzer Maatschappij”*. Voor deze penning, die voor rekening van de leden werd gemaakt, kon men zich laten inschrijven. Ook was er de mogelijkheid om de penning in goud te laten maken. Deze penning is ook op de prent van het grafmonument afgedrukt.

Ik vond nog een andere afbeelding van een bronzen penning bij het overlijden van Jan Nieuwenhuijzen. Net als op het grafmonument, de prent en de penning ook met de ouroboros, de slang die in zijn eigen staart bijt, en de vlinder, als symbolen van het eeuwige leven.

In de jaarverslagen van het Nut wordt niet over deze penning gesproken. Omdat hij in Rotterdam gemaakt is door medailleur Adriaan Bemme, dacht ik dat hij door het Departement Rotterdam van het Nut is uitgegeven, maar in het een publicatie over 50 jaar Departement Rotterdam, staat dat ze alleen het papieren *“monument”*, een tekening van het graf hebben besteld.

MEDAILLE VOOR CORNELIS HOGEDOORN

CORNELIS HOGEDOORN, te *Culemborgh*, op den 20sten van Hooimaand, 1805. aan zijnen gewonelyken arbeid bezig zijnde, hoort, te midden van het geroep eener nieuwsgierige menigte, het akelige gegil eener wanhopige moeder, die, verneemende dat er iemand in de Stads-Gracht gevallen was, op de gedachte viel, dat dit wel haar eigen kind konde zijn. Dit ontvonkt den moed des menschlievenden Mans, offchoon niet kunnende zwemmen. Onbekend met de diepte van den grond, die daar bij geheel moerasfig is, offchoon hij niets van het kind kan te zien krijgen, springt hij van eene hoogte van zestien voeten in het water, ontziet geene moeite om tot de plaats te komen, welke een menschlievende Jood, die nog beweging in het water gezien had, hem aanwees. Offchoon al dieper en dieper zinkende, bezwijkt zijn moed niet; die dan ook bekroond werd, door het kind te vinden, en van onder het water op te halen. Even als de zoo evengenoemde DE KOK, oordeelt hij thans het kind niet te mogen verlaten; zoo wel nog vóór de komst des Heelmeesters, als gedurende diens kunstbewerking, bleef hij ijverig bezig in het toedienen van alle die middelen, welke dienen konden om den drenkeling te doen bekomen, en die ook met het gelukkigst gevolg gezegend werden.

Ook dezen Man hebben wij gemeend, de zilveren Medaille der Maatschappij, benevens een vereend Getuigfschrift, te moeten aanbieden.

De redding door Cornelis Hogedoorn is in de hier afgedrukte vermelding van de edelmoedige daden in het algemeen verslag van de jaarvergadering van het Nut van 1806 beschreven.

Hooimaand is juli en zestien voet is ongeveer vijf meter.

Op oude kaarten van Culemborg was de Stadsgracht niet te vinden, maar de titel van een schilderij van 1818, dat toegeschreven is aan George Pieter Westenberg noemt de naam van de Stadsgracht en dat is het water onder het bruggetje bij de Lekpoort in Culemborg, dus waarschijnlijk is Hogedoorn daar afgesprongen.

Schaatsers op de stadsgracht van Culemborg bij de Lekpoort toegeschreven aan George Pieter Westenberg 1818

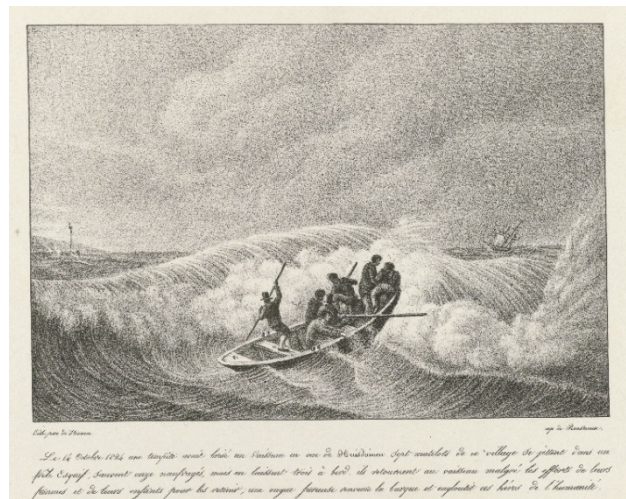
MEDAILLE VOOR REINDERT KUK

Reindert Kruk was betrokken bij de redding van de bemanning van het zeilschip “De Vreede”, dat in een zware storm op 14 oktober 1824 bij Huisduinen aan de grond was geraakt. Met een roeisloep gingen de redders, zes man sterk, naar het schip waar ze elf bemanningsleden aan boord konden nemen en veilig aan de wal konden brengen.

Op het schip waren de kapitein, de stuurman en de bootsman overgebleven.

De sloep voer weer uit, ondanks het aandringen van familieleden om niet meer te gaan omdat het zo gevaarlijk was, en bereikte opnieuw De Vreede om daar de overgebleven mensen te redden. Op de terugtocht is de sloep door een grote golf omgeslagen waardoor de drie bemanningsleden van het schip en de redders, op Reindert Kruk na, verdronken. Hij werd bewusteloos uit het water gehaald en gelukkig bijgebracht.

In het algemeen verslag van het Nut van 1825 staat vermeld dat het Maatschappijbestuur het zeer betreurt dat er volgens de wetten van de Maatschappij alleen een beloning gegeven kan worden aan Reindert Kruk, en niet aan de overleden redders, maar gelukkig kwam er vanuit het Nutsdepartement Dordrecht een voorstel om geld bijeen te brengen voor de weduwen en de wezen van de omgekomen redders.

De sloep onderweg naar het gestrande schip

Dit voorstel werd overgenomen en aan alle Nutsdepartementen werd geschreven of men wilde bijdragen aan dit fonds. In totaal werd er door 50 departementen die meededen meer dan vijfduizend gulden opgehaald. Wat wel aardig is om hier in Dordt te vermelden is dat door het departement Dordrecht 824 gulden, het meest van alle departementen, werd geschonken.

In koopkracht van vandaag omgerekend zou dat meer dan vijfenzeventigduizend euro zijn geweest.

De verslagen van het Nut vermelden nog dat behalve deze 50, er ook departementen waren die direct geschonken hebben aan de plaatselijke commissie voor ondersteuning van de weduwen. Het eindbedrag is dus nog hoger geweest.

Bijzonder om nog te vermelden is hoe de geschiedenis na bijna 200 jaar op Ameland samenkomt. Een jaar geleden kreeg ik van een mevrouw Koster de vraag of ik iets meer kon vertellen over een gebeurtenis waarover werd gesproken in een getuigschrift van het Nut voor Kersje Meester. In dat getuigschrift stond ook Jan Koster, een voorvader van haar, als helper genoemd.

vruchteloos, door het scheepsvolk uitgeworpen, niet kunnen magtig worden. Geven zij nu den moed op? Neen! MEESTER zet zich te paard, en rijdt tegen de woedende zee in, gevolgd door KOSTER, die zich aan den staart of de manen van het dier vasthoudt. Na herhaald worstelen met storm en baren, naderen zij eenigzins het achterfluk van het wrak; en eindelijk eenen der trosfen dicht bij zich ziende, werpt MEESTER er zich op, en heeft het geluk, denzelven te grijpen, terwijl KOSTER, hem helpende, even bedaard als moedig, het paard bestuurt. Beide bereiken nu, hunne krachten verdubbeld, met den tros de hen te gemoete komende wagens; en al de schepelingen, met uitzondering van den Kapitein, wien het aan de magt daartoe ontbrak, worden behouden, weinige minuten voordat het schip geheel in stukken sloeg.

Zoo veel onvermoeide zelfopoffering in deze edele Jongelingen scheen ons toe, het aanbod van de *zilveren Medaille* en eenen *gouden halven Ridder* voor elken hunner overwaardig te zijn.

Door dezelfde storm waarbij “De Vreede” met een Amelandse bemanning verging, is op Ameland een schip, de Louise Augusta, gestrand en daar is de redding uitgevoerd door twee Amelanders, Kersje Siedses Meester en Jan Fokes Koster, die daarvoor een zilveren medaille, een getuigschrift en een halve gouden rijder van het Nut hebben gekregen.

Door de storm van oktober 1824 zijn langs de Nederlandse kust nog andere schepen vergaan, in totaal zeventien. Deze ramp was aanleiding om alle plaatselijke activiteiten van scheepsreddingen te bundelen in wat nu de Koninklijke Nederlandse Redding Maatschappij heet.

MEDAILLE VOOR JOHAN FRANCO IV BEIJEN

In het jaarverslag van het Nut van 1827 staat dat door de hoofdbestuurders aan veertig geneesheren, heelmeeesters, apothekers en studenten, waaronder de student geneeskunde Johannes Franco Beijen, een zilveren medaille en een daarbij behorend getuigschrift is toegekend voor hun hulp bij de uitbraak van een zeer besmettelijke ziekte in Groningen en andere plaatsen, met name rondom de toenmalige Zuiderzee. Beijen was toen 23 jaar oud.

De Leeuwarder Courant van 3 oktober 1826 vermeldt dat deze mensen onder andere uit Leuven, Gent en Utrecht gekomen zijn, om *"het lijdende mensdrom ter hulpe te komen"*.

In een artikel van mei 2020 in de Groninger Gezinsbode schreef Sanne Meijer dat er door deze ziekte in Groningen 2800 mensen zijn omgekomen, ongeveer 10 procent van de bevolking.

De ziekte stond ook wel bekend als de *"Anderendaagse Koorts"*. De patiënten kregen namelijk om de dag een koortsaanval, elke keer met een steeds hogere temperatuur, totdat ze stierven. Artsen en wetenschappers in Groningen begrepen er niets van. De ziekte leek uit het niets te zijn ontstaan. Ook in de provincie vielen ook doden en hier komt de naam de *"Groninger Ziekte"* vandaan.

Vrouw naast bed met ziek kind, Fridolin Becker, 1840 – 1895. – Collectie Rijksmuseum

dat

Later is gebleken dat het om malaria ging. Door de hevige stormen in 1825 waren in Groningen en rondom de Zuiderzee dijken doorgebroken waardoor overstromingen ervoor zorgden dat grote stukken land onder water stonden. In combinatie met het warme voorjaar en een hete zomer in 1826 werd dit natte land een ideale broedplaats voor de malariamug, die al eerder, maar veel minder heftig, tot moeraskoorts had geleid.

Wapenschild familie Beijen

Op de website van de familie Beijen heb ik aanvullende gegevens van Johannes Franco Beijen gevonden. De heer Laurens Beijen, de beheerder, van gaf mij toestemming die te gebruiken.

Het eerste wat hij bij het mailcontact hierover opmerkte was dat de naam die door het Nut op de penning was gegraveerd niet klopte. Het was niet Johannes Franco maar Johan Franco, al de vierde in het geslacht Beijen met dezelfde naam en daarna nog gevolgd door Johan Franco V en VI.

Johan Franco IV Beijen studeerde geneeskunde in Utrecht. Hij promoveerde in 1828 cum laude tot doctor in de medicijnen op een proefschrift over bepaalde soorten hoest. Hij werd arts in Barneveld en bleef daar wonen en werken. Hij stond bekend als een goede arts die ook klaarstond voor minder bedeelden in Barneveld en omgeving.

De Barneveldsche Courant schrijft bij zijn overlijden in 1878 lovend over dokter Beijen:

Barneveld 23 April.

Heden morgen is naar zijne laatste rustplaats gebragt Johan Franco Beijen; sedert een halve eeuw was die uitstekende geneesheer in deze gemeente gevestigd en genoot tot het einde toe het vertrouwen van

zijne talrijke patienten: zijn hulp werd van heinde en verre ingeroepen.

Begaafd met een helder inzicht, was hij een hulpvaardig en getrouw geneesheer wanneer het ernstige ziekten gold; zijn opgeruimd ge-

moed en vriendelijke omgang wist in menige woning der smarte, kalme en goeden moed te brengen.

En al moge de geneskundige hulp even goed zijn, nog langen tijd zal menig lijdende in stilte de bedeu-
ten: ware Dr. Beijen er nog.

Maar het blad *"Oud Barneveld"* liet een andere kant van dokter Beijen zien. Het was geen geheim in het dorp dat de getrouwde dokter nog wel andere relaties had. Iemand schreef:

"Hij had in Turkije moeten geboren worden, dan had hij zoo veel vrouwen mogen nemen als hij betalen kon, want een Turk mag 4 wettige vrouwen hebben en zoo veel anderen als hij wil. Maar daar dat nu hier geen gebruik is, heeft hij verkeerd gedaan, te meer daar hij in een dorp woonde, waar niets geheim blijft."

EREBLIJK VOOR FRANCISCUS VAN QUICKELBORNÉ

“Ereblijk voor edelmoedige daden” is de officiële benaming van de medaille die werd uitgereikt aan iemand die een redding had verricht. Met deze zoekterm kwam ik onder andere op een genealogie website terecht bij meneer Marc Willems uit Brugge in België, van wie ik ook toestemming kreeg om gegevens daaruit te gebruiken. Na de oorlog tegen Napoleon hoorde België bij het Koninkrijk der Nederlanden en werden ook in de Belgische steden Nutdepartementen opgericht.

Meneer Willems had in zijn website een prachtig verhaal over de broer van zijn overgrootmoeder, de heer Franciscus Van Quickelborné, een ongeschoolde werkman die met zijn gezin in een zogenoemd fortje woonde. Het stond aan de Schaarstraat, vlak bij de sluiskolk in de Coupure, een kanaal in Brugge.

Waar nu het hotel staat, woonde Franciscus.

De fortjes werden door rijke Bruggenaren gebouwd op de binnenplaats van een groter gebouw om te verhuren aan de ongeschoolde werklieden die in het begin van de 19^e eeuw naar Brugge kwamen voor werk. In een vergelijkbaar fortje, een steeg van 4 bij 30 meter, stonden 15 kleine huisjes. De waterhuishouding was verschrikkelijk. In het midden van de steeg stond de waterput voor alle bewoners. Drie meter verder was de gierput voor de buitenplee en omdat die put geen waterdichte bodem had, stonk en smaakte dat water dan ook afgrijselijk.

Buitentoilet

Meneer Van Quickelborné was een grote en sterke man, die goed kon zwemmen en die eigenschap zorgde ervoor dat hij voor de redding van een drenkeling uit de sluiskolk in 1828 een medaille van het Nut kreeg.

De medaille werd tijdens een feestelijke bijeenkomst uitgereikt door de voorzitter van het Departement Brugge. De secretaris had voor die gelegenheid een gedicht gemaakt dat ook werd voorgelezen

Ik geef u een couplet:

*QUICKELBORNE! 't Alvermogen
Zende u zegen uit den hoogen!
Blikke op uwe kindren neêr
Zegene ook uw laatste zonen!
Blijv' de deugd bij hen steeds wonen!
Rijze uw heilzon meer en meer!*

Omdat meneer Van Quickelborné heel veel mensen, in totaal drieëntwintig, uit het kanaal had gered, vond het departement Brugge dat hij ook in aanmerking zou moeten komen voor een koninklijke onderscheiding.

Een verzoek hiervoor aan koning Willem I had succes en in het jaar daarop mocht het departement namens de koning in een feestelijke bijeenkomst een eremedaille

“Broeder in de orde van de Nederlandse Leeuw” uitreiken. De plechtigheden werden afgesloten met een erebanket. Een werkman uit een sloppenwijk samen aan tafel

met de gouverneur, die de gelauwerde hartelijk had omhelsd bij het opspelden van zijn decoratie, en andere hoogwaardigheidsbekleders zal wel een uniek moment geweest zijn in de klassenmaatschappij van toen. Voor een kortstondig moment was de gouverneur van West-Vlaanderen, graaf Ferdinand de Baillet, die tevens ridder van de Orde van de Nederlandsche Leeuw was, verbroederd met een ongeletterde broeder uit dezelfde orde maar uit een heel andere leefwereld.

Broeder Nederlandse Leeuw

Al in 1823 had Quickelborné van het Departement Brugge zelf een grote zilveren medaille gekregen en in 1830 kreeg hij opnieuw van het landelijke Nut een zilveren medaille en een gouden tientje.

EREPENNING VOOR BOELHOUWER VAN BEVEREN

Op de website “Varend voorgeslacht” vond ik deze afbeelding van de penning die aan Boelhouwer van Beveren werd toegewezen.

Van de beheerder van de website, Maarten van Beveren, heb ik toestemming om de gegevens daaruit, een foto, het vererend getuigschrift en krantenartikelen, te gebruiken.

BROUWERSHAVEN, den 11 Januarij. Op gisteren is in de nabijheid dezer stad eene edelmoedige daad bedreven, die wel waardig is bekend te worden.

Op den middag van dinsdag den 10 dezer werd hier de tijding aangebragt dat twee werklieden, met name *Gerrit Hubregtse* en *Cornelis Bos*, scheepstimmerlieden uit Middelburg, doch alhier bij het plaatsen der duc d'alves, ten dienste der scheepvaart, werkzaam, zich bij de uiterste punt eener parabol op de stellaadje van een der duc d'alves, nabij den hoek van den Osse, op een half uur afstands van deze stad, bij het opkomen van den storm en daardoor veroorzaakte hoogen vloed, van den wal afgescheiden bevonden, en gewisselijk zouden moeten omkomen, indien er geene tijdige hulp verleend werd. Dadelijk hierop namen *Marinus Braam*, *Arij de Meijer*, *Johannes van de Velde*, *Stoff-zoon*, *Boelhouwer van Beveren* en *Pieter Vis*, ingezetenen dezer stad, het kloekmoedig besluit om, niettegenstaande den hevigen storm en de sterke branding, alles tot redding te beproeven.

Daar het voor onmogelijk was te houden om van uit de haven dezer stad tegen den hevigen wind en de onstuimige golven in eene ranke boot de bewuste plaats te bereiken, besloot men, hoeveel bezwaar dit ook in had, de boot van gemelden *Marinus Braam*, met behulp van een aantal ingezetenen, over den dijk, die naar den Osse leidt, te land te vervoeren naar de plaats, waar de voornoemde timmerlieden zich in nood bevonden, hetwelk, na eene volharding van twee uren, is mogen gelukken, als wanneer de boot, te water gelaten zijnde, de bovengemelde edelmoedige redders daarmede, niettegenstaande de hooggaande golven en hevige branding, met inspanning van alle krachten, naar de plaats geroeid zijnde, waar de beide genoemde werklieden zich bevonden, het genoeg mochten smaken deze twee personen, zijnde beide vaders van talrijke gezinnen, in de sloep op te nemen en aan eenen gewissen dood te ontrukken.

Vererend Getuigschrift

Boelhouwer van Beveren

In “Bijdragen tot Bevordering van de Kennis en den Bloei der Maatschappij: tot Nut van 't Algemeen” van 1842-1843 is de redding door Boelhouwer van Beveren bij de “Edelmoedige Daden” vermeld op een vergelijkbare manier als in het artikel in de Zierikzeesche Courant. De bijdrage eindigt met de zin: *“Bij zoo veel uitstekenden moed, mogt de Maatschappij niet aarzelen in de toewijzing van de Zilveren Medaille en een Vereerend Getuigschrift aan elken der genoemden”*.

De medaille en het getuigschrift zijn op 10 november 1843 door het Nutsdepartement Schouwen aan Boelhouwer en de andere vier redders uitgereikt.

BROUWERSHAVEN, den 10 November. De vergadering van het schouwische departement der maatschappij tot Nut van 't Algemeen werd heden opgeluisterd, door de uitreiking van vereerende getuigschriften en zilveren eerepenningen aan een vijftal personen, zijnde *Marinus Braam*, *Arij de Meijer*, *Johannes van de Velde*, *Pieter Vis* en *Boelhouwer van Beveren*, die, bij den zwaren storm en hoogen vloed van den 10 Januarij ll., twee menschen van eenen anders gewissen dood gered hebben. De weleerw. heer *Ernst Vellen* hield bij die gelegenheid eene redevoering over den aard der menschlievendheid, als die niet van buiten behoeft beloond te worden, maar in eigen boezem het zalig loon harer edele daden vindt. Daarna trad de weleerw. heer *de Wil*, voorzitter der directie van het departement, op, en reikte, onder gepaste aanspraak en opwekking, de gezegde eereteekenen in naam van het hoofdbestuur uit, welke met dankerkentenis werden aangenomen. Eene zeer talrijke vergadering, in welke ook leden uit het naburig Zierikzeesch departement tegenwoordig waren, verhoogde niet weinig de plegtigheid en het genoegen van dit feest.

MEDAILLE VOOR ABRAHAM LIBRECHT-LEZWIJN

Ter gelegenheid van het vijftienvigjarig bestaan van de Nutsspaarbank in Leiden krijgt meneer Abraham Librecht-Lezwijn in 1843 een zilveren Nutpenning.

Hij was een invloedrijke man, in de naamwijzer van 1838 van de regering van de stad Leiden staan verschillende functies die hij had:

N A A M W I J Z E R,
waarin gevonden worden de
N A M E N
D E R
L E I D E N
V A N D E
R E G E R I N G
D E R S T A D
L E I D E N,
en van de Leiden der
R E G T E R L I J K E M A G T
B I N N E N D E Z E L V E S T A D;
M i t s g a d e r s v a n v e r s c h i d e n e
C O L L E G I E N E N B E A M B T E N,
M E T D E Z E L F E W O O F P L A A T S E N.
Voor den Jare 1838.

Ouderling van de Waalse gemeente, Commissaris Penningmeester van de Nut Spaarbank, eerste secretaris van het Departement Leiden van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, president bestuurder van het "Genootschap der Wis-, Bouw-, Natuur-, Reken- en Teekenkunde, onder de Zinspreuk: Wiskunde is de Moeder der Wetenschappen". En ook was hij regent van Jan Pesijn's hof voor ouden van dagen op het Pieterskerkhof.

Abraham Librecht-Lezwijn

De opsomming van "Het Leidse Pluche" van de Historische Vereniging Leiden vermeldt nog dat hij lid was van de schutterij en dat hij voorzitter was van de "Commissie voor Winkelkaartjes"

Dit was een commissie die, om het drankmisbruik te bestrijden, kaartjes verkocht die door de inwoners van Leiden gegeven konden worden aan een bedelaar of als fooi of een beloning voor een klein werkje. De kaartjes, van 1 of 2 of 5 en 10 cent, konden gebruikt worden in deelnemende winkels om eten of in de winter brandstof te kopen.

Men gaf de kaartjes in plaats van geld, want daarvoor zouden de arme sloebers maar drank kopen. Het systeem van de winkelkaartjes is in diverse departementen van het Nut gebruikt.

Ook was meneer Librecht-Lezwijn in de Leidse politiek wethouder en raadslid van de partij "Gereformeerd", ambtenaar van de burgerlijke stand en lid van het stedelijk kiescollege. Tenslotte was hij voor zijn werk bankier en commissionair in effecten en commissaris bij de Koninklijke Nederlandsche Grofsmederij en de Leidsche Lakenfabriek.

Door het genootschap, waar hij president bestuurder was, zijn prijspenningen uitgereikt aan leerlingen met heel goede schoolprestaties.

Als je naar de oprichtingsdatum van beide genootschappen kijkt, het Nut in 1784 en het genootschap in 1794, lijkt het of zij bij het ontwerp wel naar onze oorspronkelijke penning hebben gekeken.

Meneer G.W. Groenbos schreef dit boek over zijn zoektocht naar de wortels van de familie Lezwijn, de achternaam van zijn vrouw. Zijn zoektocht eindigde in 1185 in Chalôns-en-Champagne in Frankrijk bij de naam Le Saine.

MEDAILLE VOOR JACOB SCHUITEMAKER

Op de medaille die Jb. Schuitemaker krijgt, staat alleen "Secretaris dept. Workum" en aan de andere kant 50-jarig secretariaat.

Van Jacob Schuitemaker heb ik in de jaarboeken van het Nut niet veel informatie kunnen vinden dan alleen de vermeldingen waarin hij als secretaris van het Departement Workum wordt genoemd.

Op de website van het Museum Warkums Erfskip onder het hoofd "Kuipers zilversmid" vond ik wel leuke extra informatie over Jacob Schuitemaker. Meneer Schuitemaker was getrouwd met Trientje Kuipers.

Hij kwam in 1815 toen hij 26 jaar was, uit Venhuizen in Noord-Holland en werd aangesteld als onderwijzer op de Eerste Burgerschool van Workum. In 1821 wordt hij hoofd van de Tweede Burgerschool.

Uit een verslag van meneer Henricus Wijnbeek, hoofdinspecteur van het onderwijs in Nederland, over zijn bezoek aan Workum in 1845 blijkt dat Schuitemaker een heel goede schoolmeester is. Hij schrijft daarover:

Hier zijn twee groote openbare scholen, de eene vrij goed, de andere uitmuntend. De vrij goede heeft B.L. van Albada aan het hoofd. een braaf man, doch hardhoorend. Aan dit gebrek zal het toe te schrijven zijn, dat, hoewel zijn onderwijs mij voorkwam op de goede leest geschoeid te zijn, de vruchtgevolgen echter ongelijk minder waren dan in de andere school, hebbende J. Schuitemaker aan het hoofd. Hier wordt alles. Zelfs het in Vriesland zeldzaam schoonschrijven, voortreffelijk beoefend. Hier hoort men natuurlijk, verstandig lezen, vaardig rekenen uit het hoofd en op de lei, en rede- en taalkundig ontleden. Hier wordt de Vaderlandsche geschiedenis niet veronachtzaamd. Hier kent men algemeen de kaart van Vriesland, terwijl in de hoogere klasse de algemeene aardrijkskunde wordt behandeld. De zangkunde wordt hier ook opzettelijk beoefend, waarbij de onderwijzer de vingers zijner linkerhand voor toonbalken gebruikt en met de voorvinger zijner rechterhand toonen aanwijst, die hij wil dat de leerlingen oogenblikkelijk op het gezigt zingen. Deze meloplastische methode is in vele andere scholen van Vriesland ingevoerd, zooals reeds van burgerschool te Harlingen is vermeld. De school van Albada telt een 120-tal leerlingen. Die van Schuitemaker het dubbeld van dat getal.

Jacob Dirks Schuitemaker

de
de

Op 13 feb. 1857 verscheen een advertentie in de Leeuwarder Courant: "Jb. Schuitemaker, Onderwijzer in de Stads eerste herdacht op 2 feb. 1857 zijn 50-jarige schooldienst". Hij ontving bij die gelegenheid de zilveren medaille voor "getrouwe en ijverige vervulling der betrekking van onderwijzer gedurende eene halve eeuw vanwege den Koning".

Bij Warkums Erfskip staat ook te lezen dat Schuitemaker 53 jaar lang secretaris is geweest van het Nutsdepartement Workum en er staat bij vanaf 1817 tot 1860. Die jaartallen kloppen met de gegevens in de Nut jaarboeken, maar dat is maar 43 jaar. Wel bestond het Nut in Workum in 1856 50 jaar, dus hij zal daarvoor de Nut medaille gekregen hebben.

Ondanks zijn band met het Nut gebruikt hij op school de meloplastische lesmethode voor muziekonderwijs en niet de door het Nut uitgegeven handleiding die op de gewone notenbalken was gebaseerd. Uit deze Nutmethode hier nog een bijzondere aanwijzing:

Art. 9.

Kinderen, jonger dan acht, en ouder dan dertien jaren, of daaromtrent, moeten vooreerst niet in het zingen geoefend worden.

De kinderen moeten zingen: overeind staande, zich regtop houden, de borst vooruit, het hoofd niet opsteken, of den hals rekken. De armen moeten langs het lijf hangen. Zij mogen met handen noch voeten bewegingen maken; ook niet de gelaatstrekken te zeer veranderen. Zij moeten niet zingen kort op het eten, ook niet bij ongesteldheid, en vooral niet bij hoesten, verkoudheid, of andere kwalen, die op de borst, keel, hoofd, enz. mogten vallen.

VAKWEDSTRIJD ALKMAAR

Een van de Nutpenningen die ik op internet heb gevonden is die voor S. Buddingh die hij in 1908 kreeg. "Vakwedstrijd Alkmaar staat er op de penning". In de Alkmaarse Courant van 13 juli 1907 refereert de verslaggever aan een initiatief van het Nut uit 1895. Samen met andere organisaties zaten zij in een commissie om maatregelen op te stellen voor het houden en beoordelen van vakwedstrijden om zo de inventiviteit en kunde van handwerkslieden te verbeteren.

De krant roemt nu het initiatief van het departement Alkmaar om opnieuw zo'n vakwedstrijd en een bijbehorende tentoonstelling te organiseren en spreekt de hoop uit dat omliggende steden het initiatief opnieuw zullen volgen om op die manier de kundigheid van de handwerksman in het zonnetje te kunnen zetten.

Huishoud en Industrieschool
Alkmaar

In de catalogus der Nederlandsche afdeling van de Algemene en Internationale tentoonstelling in Brussel van 1910 wordt genoemd dat de inzending van de Alkmaarse Industrie en Huishoudschool bestaat uit kussens, een vuurscherm, een geborduurde kakimono, een hangende voorstelling, en "een verguld zilveren medaille, Vakwedstrijd Alkmaar 1908: Maatschappij tot Nut van 't Algemeen".

Het jaarverslag 2019 van het Stedelijk Museum in Alkmaar vermeldt dat een anonieme gever een zilveren prijspenning voor de vakwedstrijd, onderdeel boekbinden, in juli 1908 door De Maatschappij tot Nut van 't Algemeen aan S. Buddingh verleend, deze penning dus, aan het museum heeft geschonken.

Hier wordt over een zilveren medaille gesproken, kennelijk is het verguldsel eraf gesleten in de jaren

Op de veilingssite Catawiki vond ik dat de medaille in 2018 verkocht was. De koper heeft hem dus vrijwel direct aan het museum gegeven.

Zo vind je de medaille op een aantal plaatsen op het "Wereld Wijde Web" terug.

BELONING VOOR 35 JAAR TROUWE DIENST

Op 6 februari 1917 krijgt Maria Louise Fennet een ereblijk van het Nutdepartement Breda voor 35 jaar trouwe dienst bij de familie De Wolf – Montijn.

Mia met de kinderen De Wolf circa 1895

Maria Louise Fennet in 1914

Maria Louise, maar ze werd al gauw Mia genoemd, was 16 jaar toen ze daar als kindermisje in 1882 in dienst kwam.

De oudste zoon van de familie was toen 1 jaar.

Mia met haar koninklijke onderscheiding samen met Mevrouw De Wolf in 1932

Als meneer De Wolf overlijdt, een jaar nadat Mia de penning heeft gekregen, blijft ze bij mevrouw de Wolf in dienst en dan gaandeweg meer als vriendin dan als huishoudster. Toen ze 40 jaar in dienst was kreeg ze een koninklijke onderscheiding, een bronzen medaille en in 1932 toen ze 50 jaar in dienst was werd ze opnieuw koninklijk onderscheiden, nu met een zilveren ereteken.

Bij haar overlijden in 1940 schreef mevrouw De Wolf in de rouwadvertentie:

“Heden ging tot mijn grote droefheid van mij heen mijn lieve trouwe huisgenote gedurende 59 jaar”

Mevrouw De Wolf heeft ook gezorgd voor een grafsteen voor Maria Louise op de oude begraafplaats in Gouda

Ik kreeg de gegevens over Mia Fennet van mevrouw Margo de Wolf. Zij had in 2004 contact opgenomen met het Nut met de vraag of er interesse was voor een Nutpenning die zij uit de erfenis had. Het contact is toen verwaterd en nu na bijna 20 jaar was er opnieuw mailcontact wat resulteerde in de overdracht van deze bijzondere Nutpenning.

25-JARIG JUBILEUM VAN DE MAATSCHAPPIJ TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN

Het Maatschappijbestuur besloot bij het 25-jarig bestaan om een zilveren herdenkingspenning met een gewicht van 6 engels, ongeveer 10 gram, te laten maken om die tegen betaling van 1 gulden en 33 stuivers aan de leden te koop aan te bieden. Bij de uitvoering bleek dat de penning maar 1 gulden en 10 stuivers hoefde kosten. Omgerekend naar nu zou de penning 12 euro kosten.

De godin van de wijsheid, Minerva, houdt de fakkel van de verlichting omhoog, onder haar stoel liggen boeken.

Op het internet vond ik op een veilingssite ook een gouden penning, die verkocht was voor 1800 euro. In de handelingen en de verslagen van het Nut heb ik daar niets van teruggevonden.

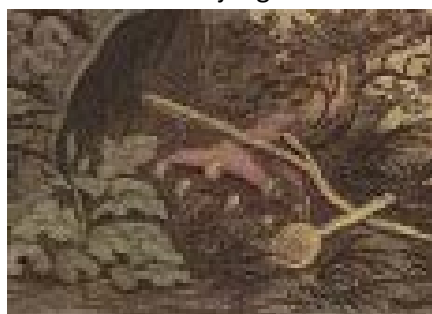
Behalve de penning is er ook een papieren gedenkteken gemaakt, de maagd op het voetstuk wijst op de tempel der verlichting. Rondom het voetstuk zie je offerende en feestvierende mensen.

De man links houdt een rol vast met een lauwerkrans waarmee hij aangeeft hoe het Nut de aanwezigen heeft aangemoedigd en bekroond. Voorin zitten twee moeders met kinderen die "door een vroliken maar zedigen dans" uiting geven aan de vreugde om het feest. Een meisje op de voorgrond haalt fruit uit de hoorn des overvloeds en een "klokken met kiekens" duidt op de moederlijke zorg van het Nut voor kinderen.

Van der Hey uit Amsterdam, de huisuitgever van het Nut, heeft aan het Maatschappijbestuur gevraagd of zij, ter gelegenheid van het jubileum, een kunstplaat "Opvoeding" mochten uitgeven, en daarvoor ook onder de leden van het Nut reclame mochten maken. Dit werd toegestaan in 1808. In het jubileumjaar gaf Van der Hey deze plaat als cadeau aan het Nut en de plaat werd in dank aan de schenker in de bestuurskamer opgehangen.

Op een troon zit Wijsheid en naast haar staat een mooie jonge vrouw die de deugd en de godsdienst voorstelt. Deze laatste geeft een erekroon aan een jongen die voor haar staat.

Links bij de Gotische zuil liggen de oude leermiddelen, een plak, een stok en een pechvogel, terwijl op de voorgrond rechts de kinderen gebruik maken van de betere leermethodes die door het Nut zijn gebracht.

Bij intekening moest de plaat 8 gulden kosten en daarbuiten 10. Een vergulde lijst met glas kostte nog eens 8 gulden.

50-JARIG BESTAAN VAN DE MAATSCHAPPIJ TOT NUT VAN 'T ALGEMEEN

Bij de viering van het 50-jarig bestaan werd ook een penning geslagen, nu in goud, zilver en brons. De departementen konden intekenen.

Op deze penning staat weer Minerva, maar nu met de hoorn de overvloeds afgebeeld. Zij houdt de fakkel van de verlichting vast en het blote jongetje houdt een boek vast "voor allen". Boven de vrouw 50 radiale streepjes voor de vijftig jaren.

Het Maatschappijbestuur had wel verwacht dat de leden penningen zouden kopen, maar de belangstelling overtrof alles. Men kreeg opgave voor 11 gouden, 1806 zilveren en 1960 bronzen medailles. Daarnaast zijn er nog ongeveer 800 medailles direct bij de leverancier van de penning besteld.

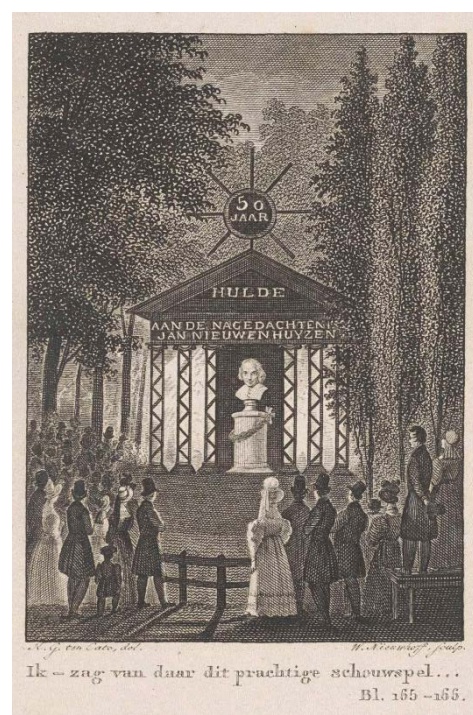

Het Teylers Museum in Haarlem bezit een spotprent over het vijftigjarig jubileum van het Nut die in 1838 door Gerrit Jan Michaëlis is gemaakt.

In de feestzaal zijn mannen bijeengekomen om het vijftigjarig bestaan te vieren. De drank vloeit rijkelijk, zowel letterlijk als figuurlijk. Zo heeft de staande man op de voorgrond er geen erg in dat hij de inhoud van de fles wijn over de vloer laat lopen en heeft de zittende man aan het uiteinde van de tafel net iets te diep in het glaasje gekeken. De overige gasten zitten aan tafel, op de grond of hebben zich gemengd in een knokpartij.

Op een uit een boek afkomstige plaat, in het bezit van het Rijksmuseum Amsterdam, is te zien hoe in Amsterdam het feest werd gevierd:

Bij het avondfeest in de Amsterdamse Plantage ter gelegenheid van het vijftigjarige bestaan van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, 16 november 1834 wordt de buste van Jan Nieuwenhuyzen in een verlicht tempeltje bewonderd door een groep mensen.

UITVOERING VAN DE EREPENNINGEN

In de loop van het bijna 240-jarig bestaan van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen zijn er medailles en penningen met een verschillende uitvoeringen geweest. Hieronder de vier belangrijkste met de daarbij behorende vermeldingen:

- Vanaf 1786, toen de eerste medaille voor de bekroning van het boek "Over het bestaan van God" werd uitgegeven is het beeld op de penning Minerva, de godin van de wijsheid. Met haar rechterhand geeft ze een boek aan het knielende jongetje. Door het uitgeven van nuttige boeken bevordert ze het welzijn der lagere volksklasse.

Een penning voor **GUILIELMUS JOSEPHUS NELIS**, een medisch kandidaat, voor zijn geneeskundige hulp bij de Groninger ziekte in Groningen en Wollega in 1826. De penning werd uitgereikt tijdens de Jaarvergadering van augustus 1827, dezelfde waarin Johan Franco IV Beijen voor dezelfde reden ook zijn penning kreeg.

- Vanaf 1838 wordt een nieuwe penning gebruikt waarop onder een oranjeboom met sinaasappels de godin Fortuna zit met in haar hand een lauwerkrans. Met de hoorn des overvloeds en de bloemen voor het jongste kind van een familie, brengt de godin geluk en overvloed voor het hele gezin.

Een penning van 4 april 1855 voor **ARELIS VAN MARION** voor 50 jaar trouwe dienst als hoofdonderwijzer in Katwijk. *"De voortreffelijke diensten door hem gedurende meer dan eene halve eeuw aan het Volksonderwijs bewezen, schenen ons toe aanspraak te maken op een blijk van welgevallen van de zijde der Maatschappij."*

- Na 1870 staat er een engel op de penning. Hij heeft een lauwerkrans voor de eer en een toorts voor de door het Nut gegeven verlichting voor het meisje en het jongetje die met hem meelopen naar de toekomst.

Een penning voor **C. PHAF**, tuinman in Maarssen, die hij samen met zijn broer R. Phaf, in 1870 kreeg voor welbeproefde trouw.

- In 1934, bij het 150 jarig jubileum, wordt een nieuwe penning in gebruik genomen. Er staat geen allegorische voorstelling meer op, alleen het portret van de stichter van het Nut, Jan Nieuwenhuyzen.

Aan de achterkant soms alleen een tekst zoals bij **COR DEN BOER** bij zijn afscheid als voorzitter van het Nut.

Een eer om een Nutmedaille te krijgen met een tekst die hem wel plezier deed vlak voor zijn vijfenzeventigste verjaardag: Jong van geest.

Maar soms ook met een datum, 17 december 2017, en een tekst:

Tijs van Ruiten, Bevlogen, ook voor het Nut.